משנה · אחרונים · לחם שמים · סדר קדשים

לחם שמים על משנה זבחים

רבי יעקב ב"ר צבי [היעב"ץ] עמדין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

לחם שמים על משנה זבחים

רבי יעקב ב"ר צבי [היעב"ץ] עמדין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/לחם-שמים-על-משנה-זבחים/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 5
משנה ג 5
משנה ד 5
פרק ב 5
משנה ב 5
משנה ג 5
משנה ה 5
פרק ג 6
משנה א 6
משנה ה 6
פרק ד 6
משנה א 6
משנה ג 6
משנה ד 6
משנה ה 6
משנה ז 7
פרק ה 8
משנה א 8
משנה ג 8
משנה י 8
פרק ו 9
משנה א 9
משנה ג 9
משנה ד 9
משנה ז 9
פרק ז 9
משנה ה 9
פרק ח 10
משנה א 10
משנה ב 10
פרק ט 12
משנה ו 12
משנה ז 12
פרק י 12
משנה א 12
משנה ו 13
משנה ז 14
פרק יא 14
משנה ג 14
משנה ז 14
פרק יב 14
משנה ג 14
משנה ה 14
פרק יג 14
משנה ה 14
משנה ח 14
פרק יד 15
משנה ד 15
משנה ה 15
משנה ו 15
משנה ז 15
משנה ט 16

פרק א

משנה א

בשם ה' השם נפשנו בחיים. המשביענו לחם שמים:

כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כייל בין שינוי קודש. בין שינוי בעלים. דבתרווייהו הזבחים כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה. כדפריש הרע"ב בסמוך. גבי פסח וחטאת. דפסילי בתרווייהו. **והא** דשינוי בעלים פוסל. או אינו מרצה. אינו אלא בזריקה. כגון ששוחט או מקבל ומוליך קרבן ראובן. על מנת לזרוק דמו לשם שמעון. הכי איתא בהדיא בגמרא (דד"א) דשינוי בעלים אינו בארבע עבודות. לפי שאין כפרה אלא בדם. והוא הקובע שם בעלים שמתכפרין בו.

עוד צריך לידע. דשינוי קודש. ישנו בצבור כביחיד (וכל הזבחים שהן כשרין ביחיד שלא לשמן. כשרין בצבור. והחטאת פסולה בשניהן בשינוי קודש) משא"כ בשינוי בעלים. דליתיה בצבור. לפי שכולן בעליו. ולכן אינו פוסל אפילו בחטאת שלהן. **ומ"ש** הרע"ב ודוקא קרבן יחיד שיש לו בעלים. אבל קרבנות צבור שנשחטו שלא לשמן. עלו לצבור. שהשחיטה מושכתן כו'. **לשונו** זה לקוח מפירוש הר"מ. ופשוט שכוונתו במה שאמר. אבל קרבנות צבור שנשחטו שלא לשמן. היינו שלא לשם צבור. אלא לשם יחיד (דשינוי קודש. ודאי איתיה בצבור כביחיד. כדאמרן. אלא לשינוי בעלים נתכוין) דמיקרי נמי שלא לשמן. ודייק לה שפיר. מדתנן שלא עלו לבעלים. דלא אצטריך. מסתייה דלימא שלא עלו לשם חובתן. ופשיטא דחובה אקרקף גברא רמי. אלא הא אתא לאשמועינן. דשני לן בשינוי בעלים. בין זבח דאית ליה בעלים מיוחדים. לזבח שיד הכל שוין בו. **ובהא** אתי שפיר דלא קשיא קושית התו'. שדקדקו מנא ליה לתלמודא שינוי בעלים. דקאמר אשכחן שינוי קודש. שינוי בעלים מנליה. משמע דאמתני' קאי. וכולה מתני' לא משתמעא כלל שינוי בעלים. ונכנסו בדוחק **ואליבא** דהר"מ ניחא טפי. דודאי אמתני' קאי. דקשיא ליה לתלמודא נמי. לישנא לבעלים וצריך לומר דאתי לפלוגי בשינוי בעלים. בין יחיד לצבור. שמעת מנה. דפשיטא ליה לתנא דידן שינוי בעלים נמי הוי שינוי. להכי פריך מנא ליה.

וצריך עיון אי איתא לפלוגתא דב"ש וב"ה. דרפ"ד לקמן. בנזבחים שלא לשמן.

שנזבחו הוא הדין למליקה בעוף. כדתנן בפ' ששי דמכילתין. וגם עופות בכלל זבחים בלשון חכמים. משא"כ בלשון תורה. עיין מ"ש מנחות פ"ט מ"ו.

החטאת באה על חטא איכא דאין באין על חטא חטאת יולדת ואשם מצורע כו' תו'.

ובאמת גם הן באין על חטא. אע"פ שאינו מבואר בכתוב. כבר בארוהו חכמים באגדה. כדאיתא בפ' המפלת. ובפ' יש בערכין. ובכמה מקומות.

משנה ב

עזריה ובס' יוחסין כתוב. שהוא אביו של ר"א בן עזריה.

משנה ג

שבעים ושנים זקן עמ"ש בס"ד פ"ק דהוריות מ"ד.

משנה ד

ובהלוך עבודה היא שהרי פסולה בזר. ש"מ שכל הכשר בזר. לאו עבודה. וקשיא שחיטה. תי"ט **ולא** קשיא מידי. שאני שחיטה. דאע"ג דמעטה קרא דלא בעיא כהונה. אבל מכל מקום עבודה שאי אפשר לבטלה היא. וכי אמרינן דעבודה הכשרה בזר לאו עבודה לענין מחשבה. היינו דווקא בעבודה שאפשר לבטלה.

פרק ב

משנה ב

כרע"ב דכתב ובא השמש וכ"כ הר"מ כלומר וטהר מכלל שהוא טמא כו' ותימה דבריש ברכות מפרש וטהר יומא. תי"ט. **לק"מ** שאין מקרא יוצא מידי פשוטו. ותרתי שמעינן מנה. מדכתיב וטהר. ולא כתיב וחשך היום או ויחשך היום. הא ודאי אגברא קאי. מיהו מדלא כתיב ויטהר. דרשינן נמי וטהר יומא. מיהת לא נפיק קרא ממשמעותיה לגמרי.

משנה ג

והזורק באיזו זריקה אמרו. עיין לקמן ריש פ"ד. **ונראה** הוא הדין לענין פסולא דשלא למקומן. כמו שכתבתי שם בס"ד.

כמצותו ז"ל תי"ט פי' רע"ב דגבי פגול כתיב לא ירצה. כדכתיב גבי כשר ירצה לכפר רש"י. ולא ידעתי למה לא כתב לרצונכם תזבחוהו כו' ע"כ. **לא** ידע מר שאין כפרה אלא בדם. ובמתיר עסקינן. ועוד ירצה מירצה גמרינן.

משנה ה

לאכול כחצי זית בפיר"מ. וז"ל ראוי לידע בכאן שאם חשב על חצי זית (חוץ לזמנו ועל חצי זית) חוץ למקומו. ועל חצי זית חוץ לזמנו. כך נ"ל להגיה. שחסר מלשונו. מה שסגרתי כאן בין חצאי לבנה. עם שהלשון אח"ז בין שקדמה כו'. הוא קצת קשה להבין לפ"ז. אולי נשמטו עוד איזה מלות בהעתק. אך מ"מ גם הוא אמת. כי בין שמחשבת שני

חצאי זיתים היו בהפסק מחשבת פסול דחצי זית ביניהם. או לא הפסיקם מחשבה דחצי זית פסול. הכל אחד לדינא.

פרק ג

משנה א

כל הפסולים ששחטו שחיטתן כשרה ערע"ב דמשום טמאין בלבד נקט דיעבד. **ותו** בקדושין (דעו"ב) כתבו. דלכתחלה אין שוחטין אלא מיוחסין. ועיין מה שכתבתי בפ"י יוחסין בס"ד. ובמו"ק (י"ד ס"א) ובתשובה כ"י. ובהגהותי על רא"ש ריש חולין.

ובעבדים אפי' כנענים שמלו וטבלו. אבל שחיטת נכרי. (נ"ל גם גר תושב בכלל) נבלה. כמ"ש ריש חולין.

אפילו בקדשי קדשים לענין שחיטת פר יום הכיפורים. עיין מ"ש בס"ד מ"ג פ"ד דיומא.

ולענין פר המשיח. עיין מ"ש בפירוש פרק אלו מקומן (בבית אל) **ונראה** דשעירי ע"ז. צריכין ג"כ כהנים לשחיטתן. לכתחלה מיהת. כדכתיב גבי חינוך הבית בימי חזקיהו. ויגישו את שעירי החטאת וישחטום הכהנים.

משנה ה

המוקדשין כל כי האי לישנא מיירי בנקבות.

וזה מפני שהיא וולדה הרי הן מוקדשין לשמים. כמו ששנינו פ"ג דתמורה. להכי קתני לה נמי בל"ר. משא"כ בזכר. תני לשון יחיד. השוחט את הזבח. ולא תני השוחט קדשים. דהו"א קדשים דעלמא. ומילתא אגב אורחא אשמעינן. דולדותיהן כיוצא בהן.

פרק ד

משנה א

ב"ש כו' שאם נתנן מתן אחת כפר. הך פלוגתא שייכא נמי בפסולא דשלא לשמן. ודחוק למקומן.

משנה ג

ומנחת נסכים עתי"ט ועמ"ש בס"ד מ"ה פ"ג דיומא.

משנה ד

תי"ט ד"ה פרים כו' אבל בשר הנשרפין כו'. צ"ל.

משנה ה

רש"א עיין בגמרא גירסא אחרינא. נומי ר"ש.

העצים והלבונה כו' אין חייבין עליהן משום טומאה. לא טומאת עצמן ולא טומאת הגוף כו' הר"מ ולא פירש בחבורו ספי"ח מה"ל פהמ"ק. תי"ט.
ר"ל דשם לא פירש רק טומאת הגוף לחוד.
כ"ע תי"ט. ומ"ש רע"ב ורבנן פליגי עליה ומרבו לטומאה מקרא. ומסיק שם הכ"מ דהרמב"ם ס"ל דדרשה גמורה היא. ואני תמה עליו דבהדיא כתב בפ"ו מה"ל אסורי מזבח דטומאתן מעלה דרבנן בעלמא. וכפירש"י עכ"ל.
ולענ"ד האמת הברור. דהר"מ ס"ל ילפותא דוהבשר דרשה גמורה היא. ושני ליה בין קדושת פה לקדושת כלי. דאפילו רבא מודה בקדשו בכלי. דנעשו כמי שקרבו כל מתיריו. כדאיתא במכלתין (דל"ד) ובמנחות (דק"א) ונסתלקה קושית התו' על רש"י.
איברא בפסחים פרק כל שעה בקדושת פה איירי. כדאיתא התם בהדיא. ומשו"ה אמרינן מעלה דרבנן היא. ודוק.
ועל כרחך לומר כן. דהא הר"מ שם בפי"ח מהל' פהמ"ק הלכה י"ב. כתב בהדיא. האוכל מלבונת המנחה שנטמאת אחר שקדשה בכלי לוקה. **ודלא** כמ"ש הכ"מ. דלרבא אסמכתא בעלמא דרשה דוהבשר. ולא היא דבטומאת בשר בקדשו בכלי מודה רבא. ובהלכות אסורי מזבח פ"ו הלכה ח'. ודאי בקדושת פה לחוד איירי **וראיתי** בלח"מ שם שפירש דבריו מדאורייתא מקבלין טומאה. והשיג על הכ"מ. שסבור בו שלא נתכוין אלא למעלה. **אמנם** בזה יפה כיון הכ"מ. שבודאי א"א לפרש דברי הר"מ באופן אחר.
ברם בראש אותו פרק. דעתו מבוארת ג"כ דשניא ליה בין קדושת כלי. דמהניא בכל הני נמי מדאורייתא. **דוק** בדבריו הלכה ד' וה' ותשכח. דשמעתתיה דהר"מ. טובייא דחכימי דייקי טובא. ולית בה ספיקא.
ובלח"מ לא נהירא ליה הך שמעתא. ולפום ריהטא לא דק. וכן כל הגדולים לא דקו בה. דהר"מ אליבא דרבא אמרה לשמעתיה. והיא גם כן שטת רש"י. והדברים עתיקים ומים עמוקים.

משנה ז

הזבח צ"ל היינו עולה. דבזבחים הנאכלים לא משכחת ששה דברים. דהא נאכלים צלי והפסח אינו נאכל אלא צלי. ושמא אאימורין נמי קאי לשם ריח (דבהו כתיב ודאי ריח ניחוח) לאפוקי כבבא. אע"ג דלא שייך בהו כולי האי צלייה.

פרק ה

משנה א

כל הפרק מבואר אצלינו יפה בבית אל.

בצפון מ"ש הר"מ שצפון הוא ששים אמה וחצי. **הוא** אליבא דרבי. ויעוין מ"ש בס"ד מ"ב בתרא דמדות. ומ"ח פ"ק דכלים.

משנה ג

קרנות ע"ד מתנות לענין מתן דמים דקרנות היכי עביד. עמ"ש בחי"ג (נד"ב) בס"ד. שהתו' ל"ד בהשגתם על רש"י.

לענין שני כבשים קטנים עמ"ש בס"ד בשאילת יעב"ץ (סקי"ב וקט"ו).

דרומית מזרחית כתי"ט ואף שקרן הוא לשון זכר כו'. **לא** נודע לי איה מצא זה החדוש. ונדמה כאילו לא קרא מקרא מימיו. הלא כתוב בתורה בפרשת ועשית מזבח. תהיינה קרנותיו. ובנביאים רמה קרני. נגדעה קרן מואב. הקרנות ארבע. ארבע קרנות. ובכתובים תרוממנה קרנות צדיק. ותרם כראם קרני. תרום קרננו. קרנו תרום בכבוד. הקרן הגדולה. קרן אחת מצעירה. והקרנים גבוהות. וישבר את שתי קרניו. וזולתם. הרי שאינו אלא לשון נקבה.

משנה י

בכל מקום בעזרה כתי"ט ויל"ד אמאי שינה הכא ונקט בעזרה. **ולא** הבינותי מה שרצה ליישב דסריך בלישניה דפ' בתרא. והא אכתי סביך וסריך בפשרא הוא. אמאי תני נמי בעזרה. והתם נמי היא גופה קשיא. ואמאי נמי לא סריך הכא בחד לישנא. והרי אלו דברים בטלים מעצמן.

אבל כי מעיינינן בה. משכחינן מרגניתא. דהיינו דתניא לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש. כהנים אוכלין שם קק"ד. ואין שוחטין שם קק"ל. דהתורה ריבתה חצרות הרבה לאכילה. אבל לא לשחיטה. כדאיתא בגמרא דפרקין (דקו"א) **ורמזה** תנא דידן במתני'. דדיקא נמי. דמשו"ה תנן גבי אכילה לפנים מן הקלעים. דכייל בהך לישנא כל מה שבתוך היקף קלעים. הוכשר לאכילה. אף מה שאינו נקרא עזרה. אלא לשכות. משא"כ בשחיטה. שלא הוכשרו לה לשכות. להכי תני בעזרה. למימרא דכל מקום שנקרא עזרה דווקא. אבל לא לשכות. שאינן בכלל עזרה. הרי זה כפתור ופרח. **והיינו** נמי דדייק תנא שילהי מכילתין. למתני לישנא דלפנים מן הקלעים. אפילו בירושלם ובבית עולמים. משום דהתם באכילה גרידא עסקינן. והיינו דאמינא זימנין טובא. דליכא מילתא בברייתא דלא רמזה רבי במתניתין.

שוב ראיתי להרמ"ז שכתב ליישוב דקדוק הנ"ל. וז"ל דלפנים מן הקלעים הוא אפילו עזרת נשים. שהרי הנשים אוכלות גם כן. אבל עזרה סתם היא עזרת ישראל. **ואשתומם** על המראה. דקטעי בתרתי. זיל קרי בי רב הוא דכל היכא דתנן לפנים מן הקלעים. אינו אלא כסתם עזרה. ואין זה צריך לפנים. וערש"י קדושין (דכ"ב).
והראיה שהביא. לחובתו הביאה. דהא כי תנן ונאכלים לפנים מן הקלעים. לזכרי כהונה תנן. לא לנשים. ואיך טחו עיניו מראות הדבר שהוא עוסק בו. ומשיב דבר בטרם ישמע ולבבו יבין. זה פלא גדול. דילמא כי שכיב וניים אמר לה. ולא עיין בה.

פרק ו

משנה א
ונאכלות כ"ה בספרינו. וי"ג ונאכלין. ומפרשי לה על השירים. ודוחק.

משנה ג
לשלשה דברים שהיו עולים וחוזרים לעקב. **עמ"ש** בס"ד בשי"ע (סקט"ו).
ומ"ש תי"ט ולפ"ז כבש קטן היה ג"כ לשמאל כו'. דאלת"ה כשמגיע לקרן מערבית דרומית. צריך לחזור על עקבו ע"כ. **ור"ל** דהא אנן ויורדין דרך שמאל תנן. **ומש"ע** דאותו כבש שני של שמאל מוגבה ועולה עד הסובב. **כיוונתי** לדעתו בזה. יעוין מ"ש בס"ד שם (סימן קטו"ז) מבואר יפה.

משנה ד
ואינו מבדיל כתי"ט בשם רש"י חותך שדרה. חוט שדרה. ומפרקת בלא רוב בשר כו' דאי חתיך רוב בשר הו"ל מתה. ע"כ. **אבל** פסיקת החוט אינה אלא טרפה. ומהניא ביה שחיטה. והוא הדין מליקה.

משנה ז
הבדיל בחטאת ולא הבדיל בעולה פסל ער"פ דלקמן.

פרק ז

משנה ה
וקדשים בחוץ אע"ג דסתמא איירי דאיקדישו בחוץ (דהלל הוא דס"ל מביא אדם בהמה לעזרה ומקדישה. וצריך לדחוקי דלא להוי בכלל מעייל חולין לעזרה. עתו' רפא"ד) ולא באו לקודש. אפ"ה קרי להו פסולן בקודש **ואילו** מלק קדשים בחוץ. אפי' הובאו והוקדשו בעזרה. לא מקרו פסולן בקודש. **ש"מ** לאו דווקא בקודש. וצ"ע.

מלק בסכין דלא מליקה ולא שחיטה היא. מפני שמחליד. מפני שדורס. **אבל** מליקה שהיא בעצמו של כהן. **אע"ג** דשוחטין בצפורן תלושה. לא מפסדא בחלדה ודרסה.

פרק ח

משנה א

שנתערבו בחטאות ה"ק שנתערבו בהם חטאות כו'. והא דלא קתני הכי. לשון חכמה הוא דנקט. ואתא לאשמועינן טעמא מאי לא בטילי אפילו באלף. משום דלעולם מיעוטא דידהו חשיב כרובא דעלמא. איידי דחשיבי. הו"ל רוב בנין ורב איכות ענין. עם היותם מעטי הכמות במנין.

ובנרבע כרע"ב או שהיה הנרבע של עכו"ם. שנאסר לגבוה. ולא הדיוט. **עיין** תשובת אמ"ה ז"ל (ספ"ד).

ובמוקצה שהפרישוהו לקרבן עכו"ם. בתמורה מפרש דבעי נמי שעבדו בה. פירוש שעשו בה מלאכה. כגון אם היה שור וחרשו בו לשם עבודת אלילים. או שה וגזזוהו לשמה.

ובמוקצה ובנעבד שניהם מותרים להדיוט שאין ב"ח נאסרין.

משנה ב

זה יקרב לשם מי שהוא וה"מ בקרבנות נשים כו'. אבל בקרבנות אנשים דבעו סמיכה. לא (רע"ב) אלא ירעו. **ונראה** דמיירי בדקיימי בעלים הכא. דאל"ה אין סמיכה מעכבת. דהא ערל וטמא משלחין קרבנותיהם. וכן שנינו השולח חטאתו ממד"ה כו'. **וא"ת** א"כ. יסמכו בעלים כולם על כל אחד מקדשים הללו. **י"ל** משום דבעינן סמיכה בכל כחו. וכי סמיך הך אזבח דלא דידיה. קעביד עבודה בקדשים. כדאמרינן בפא"ד גבי נשים סומכות רשות. **עיין** תי"ט תי"ט בשם תו'. ז"ל וכתבו עוד. אע"ג דמצינו ששנים מביאים קרבן בתנאי כו'. **ר"ל** וכיון דמביא בתנאי. דאי אפשר בסמיכה. כמש"ל (וכ"מ מפ"ה. אע"ג דלא קיי"ל הכי. מיהו משום בטול סמיכה. ליכא דחש) זהו דיוק התו'. **ולא** הבינותי מ"ש תי"ט והרמב"ם כתב. תקנה אחרת. שיתן האחד חלקו לחברו. ונ"ל שלמד כן מדר"ש כו'. **כי** דר"מ צ"ע רב מנליה הא. ובמאי קמיירי. אי בקרבן חובה. שהפרישו לחטאתו ולאשמו. מי מצי ליתנו או למכרו לאחר. להקריבו לכתחלה שלא לשם בעליו (אפילו בשאר זבחים. אע"ג דבדיעבד. אם שחטן כהן שלא לשמן. כשרין. ואפ"ה לא יצא י"ח. כ"ש בחטאת דפסול נמי. וכן אשם כמדת ר"א) ואי נמי בנדר ונדבה מיירי. אפילו דמצי עביד הכי. מ"מ נראה דלא יצא בכך ידי נדרו ונדבתו. והול"ל שצריך שיביא אחר מביתו.

ותי"ט נראה שהבין בדעת ר"מ. שאחר שנתן הא' לחברו חלקו וסמך עליו. חוזר חברו ונותן לו. וסומך עליו גם הוא (מה שלא נזכר בדברי רמב"ם) ולא דמי לגמרי להההיא דכריתות. התם בתנאי עסקינן. אי דמר היא. לא דמר. דבחטאת איירי. ואין שנים מתכפרים בה. הכא כי קיהיב חלקו. כולהו דחד נינהו.

חוץ מן החטאת והאשם שהחטאת אינה אלא נקבה. מלבד שעיר נשיא כו' ומשו"ה אצטריך לפרש דחטאת אינה לעולם איל. ולא סגי במאי דפירש חטאת אינה אלא נקבה ע"כ תי"ט.

ואכתי לא ניחא. דהאיכא נמי אשמות כבשים. אשם נזיר ואשם מצורע. ואיכא חטאות שעירים. שעירי ר"ח ודרגלים וי"כ. מלבד שעיר נשיא. דהני והני זכרים נינהו. **אבל** יש קצור בפירוש רע"ב. גם בגמרא יש השמטה. וצ"ל כמה שהגהתי בגמרא שלי. אינה אלא נקבה. צריך להוסיף בו. ואי שעיר נשיא הוא. מ"מ מינכרי דהאי שיער. והאי צמר. והמפרשים נסתבכו בלשון הגמרא. ולא ידעו להלום אותו. ומקרוב בא לידי ס' צ"ק וראיתי שהגיה ג"כ כמוני.

וראיתי לרמ"ז שהוקשה לו. אמאי נקיט תלמודא חטאת נשיא דלא שכיח. ושביק שעירי רגלים דתדירי. ונכנס בדוחק עצום. **ולדידי** ל"ק מידי. דבקרבנות צבור ליכא לאשכוחי תערובת עולה בחטאת. דהאי צמר והאי שיער. **ותו** אשתמיטתיה דקרבנות צבור לב ב"ד מתנה עליהן. וסכין מושכתן למה שהן (במכלתין דו"ב) ע"ש בתו' פירוש הערוך. והשתא היכי מצית לאשכוחי תערובת בקרבנות צבור. בחטאת ועולה דידהו. ליכא כדאמרן. ואי בחטאת דידהו. ועולת נדבה. עדיין אין שם חטאת עליה. ויקרבו שניהם לעולה. זה לשם מי שהוא וזה לשם מי שהוא. ותעלה אחת לקיץ המזבח. א"נ הויא לה הך דצבור. כתמידין שלא הוצרכו לצבור. שנפדין תמימים.

הילכך האי דאתערב ליה שעיר של עולה בשעיר דצבור. יתן דמי השעיר דצבור לקופה. והוא יקריב שניהם עולות נדבה שלו. **וזה** ברור. דלא שייך לגמרי עירוב בקרבנות צבור. שלא הוקבעו אלא משחיטה ואילך. וכולה מתני' בקרבנות יחיד איירי. **והא** דאותיב אביי מברייתא דקרבן צבור וקרבן יחיד שנתערבו. הא מתרצינן לה בשחוטין ע"ש (דעה"א) ואני מוסיף בה. דעל כרחך בחיין ממש ליכא לאוקמה. דע"כ קרבן צבור בקרבן צבור. מי איכא לאשכוחי שנתערבו חיין. אלא כבשי עצרת בעולות. ומה נפקא מנה. מתן דמי עולה ושלמים שוה. הא ע"כ מוקי נפשיה בכוסות.

פרק ט

משנה ו
וכולן שפקעו עיין לח"ש ריש ברכות.

משנה ז
כלי הלח פירוש קערות. כפירש"י. ותמיהני שהרי ז"מ הלח היו במקדש כו' תי"ט.
לא ידענא מאי קשיא ליה. וכי מדות שנו כאן. הלא לא שנינו אלא כלים. והיינו דדחקיה לרש"י. וכדכתב רש"י גופיה. דמשו"ה נקט תנא כלי הלח (ולא מדות כמו ביבש) דכייל כולהו כלים דלח. דטובא נינהו (משא"כ ביבש. שאין כלים. אלא מדות בלבד) וכ"מ בגמרא בהדיא. דאמ"ש ל"ש אלא מדות. ש"מ דרישא דכלי לח מקדשין את הלח. בקערות ומזרקות נמי איירי. וזה פשוט. ותי"ט לא עיין בה.
ולא ידענא נמי מאי ניחותא בפיר"מ. **גם** מ"ש תו' על רש"י לק"מ. דביסא הא כבר פירשה רש"י בהקומץ. שבו בוללין המנחה. א"כ כלי לח הוי. ומכתשת נמי לא תהוי תיובתיה. עיין שבועות (יא"א) וע"ש בתו' ד"ה מ"מ. וכן משולחן ובזיכין כו'. לק"מ ע"פ סוגיא דגמרא דשבועות. דוק.
כלי הקודש שנקבו כו'. אבל אין מתקנין את שבריהן כו'.
ומכתשת דשלחוה חכמים לתקן שבירתה (רפ"ב דערכין יט"ב) לא קשיא. דלא נתקדשה. כדכתבו תו' בפ"ק דשבועות.
א"נ משום דהיתה מפטמת ביותר. וכך נ"ל עיקר. זיל בתר טעמא דאין עניות כו'. והך דמשה עדיפא. והיינו נמי עשירותה (דכוותה אשכחן בדלתות ניקנור. שלא נשתנו להיות של זהב דיקיר. אגב חשיבותייהו) **ותו** דהיתה עושה מעין מלאכתה הראשונה. גם קודם התקון. משו"ה לית לן בה. ולא הוי להו למיחש לתקונה. אי לאו דגרועי הוו מגרעי לה האומנין. **ומ"ש** רע"ב וכל פגימה הפוגמת בסכין של שחיטה. פוסלת במזבח. עחי"ג שם בס"ד. ובקונטרס בנין ב"ה פ"ב.

פרק י

משנה א
מוספי שבת קודמין למוספי ר"ח לפי מ"ש רש"י ורע"ב וע"פ מה שפירש הריקו"ר. עתי"ט כאן. ולח"ש ריש ברכות. צריך לומר על כרחנו שהיו נזהרים שלא יביאו המוספין של ר"ח. עם מוספי שבת כאחד. אלא המתינו עד שקרב מוסף שבת תחלה. **שאם** הביאום יחד. אז היו מוכרחים להקדים מוסף ר"ח מפני השעיר. ולפחות להקריב השעיר לבדו

תחלה. שהחטאת קודמת לעולם. כמו ששנינו להלן. **ואולי** אם הביאוהו עם תמיד השחר בבת אחד. היה צריך ג"כ להקריב שעיר ר"ח תחלה מה"ט. ואע"ג דאמרינן שלא יהא דבר קודם לתמיד ש"ש דכתיב העולה. עולה ראשונה. זהו לכתחלה. היכא דאפשר. משא"כ בשהחטאת עומדת שם. לא סגי בלא"ה לאקדומה ועיין יומא (לד"א) ובסוגיא דהכא. מיהו במוספי ר"ח ור"ה. ודאי ליכא קפידא אי אייתי תרווייהו כחדא. מ"מ של ר"ח קרב תחלה לעולם. דאית ביה נמי שעיר חטאת. ואיהו תדיר.

משנה ו

שלמים של אמש ז"ל בחי"ג. פשטה דמתני' משמע ודאי דלענין אכילה איירי השתא. איזה קודם. הכי מוכח מסדורא דמתני'. דאפסיק מענינא דלעיל. דאיירי בהקרבה. **ותו** מדלא נסיב האדנא אלא הני דבני אכילה נינהו. **איברא** לישנא דרש"י לכאורה לא משמע הכי. אלא בדין קדימת הקרבה קמיירי השתא נמי.

וקשיא מאי טעמא אפסיק תנא בדין קדימת אכילה. וגם לשונו של רש"י קשה להלמו. דמפרש שבאו אמש לעזרה ושהו עד היום ושחטן כו'. דזלזול להשהותן כו' הואיל ובאו ראשון **ותמיהא** לי טובא. אי משום שקדמו לבוא בעזרה. מאי איריא של אמש. ותו אי שחטן תחלה. צריכא למימר דקודמין לד"ה. ואפילו באו היום. מי איכא למימר דפליגי רבנן כה"ג. עלח"ש ריש ברכות וכנז"ל. **ובתר** קחזינא תיוהא. שהוסיפו לבאר כוונת רש"י במ"ש דזלזול הוא כו'. לפי שצורת הבשר מתקלקלת כו'. **ולא** ידעתי מה הזקיקם לכך. כי אין לזה הוכחה בפירש"י כלל. אדרבה הלשון מוכיח דלא באכילה קמיירי. כהבנת התו'. אלא אהקרבה קאי. כדמסיים הואיל כו' יקרבו ראשון. וקמ"ל דהקודם בהבאתו. קודם להקרבתו. בדשוין בקדושה. ובאינן שוין. מפלג פליגי הי מנייהו קדים. וצ"ע במפרשים. ואין לי פנאי לעיין בהם.

ועתה ראיתי בתי"ט שהרגיש ג"כ על פירש"י. אבל לא העיר עליו מ"ש. וצל"ע.

של אמש קודמין עתי"ט שהעתיק לשון תו'. אלא ה"ט דשלמים של אמש א"ל התר אכילה אלא עד הלילה. עד וחטאת ואשם של יום עד בוקר כו' וכן לר"מ כו' שהרי קרב זמנו ע"כ. **אגב** שטפיה אתיא ליה. דלישנא דר"מ בדינא דרישא קאי. בשלמים ושלמים. ואליבא דהילכתא. ולישנא דתו'. אליבא דר"מ הוא. לפרושי למילתיה קאתו.

וחכ"א החטאת קודמת רבותא היא. אע"ג דשלמים קדמו מאמש. ויש לחוש לקלקול הבשר ולהביאו לבית הפסול. **חטאת קודמת** מטעמא דקאמרי. ואצ"ל אם באו שלמים היום לפני חטאת. שאין חוששין לשלמים.

משנה ז
רשאין לשנות באכילתן. ואפי' לאכלן חיין. אם דעתם יפה.

פרק יא

משנה ג
בפירוש רע"ב יש השמטה. וכצ"ל משהופשט טעון כבוס. דמשהופשט הוי ראוי לקבל טומאה. אם חשב עליו כו'.

משנה ז
מגעילן. עתי"ט לשון הר"מ שהמלה מגזרת געלה נפשי. **ויותר** היה לו להביא המקרא. כי שם נגעל מגן. ר"ל פלט שמנו שנמשח בו. שהוא ממש מענין הזה שנשתמשו בו חכמים בזה השורש. וכן מזה עוד שורו עבר ולא יגעיל. כלומר לא יפליט הזרע.

פרק יב

משנה ג
מ"ש תי"ט כאן. **יו"ד קרת** קחזינא הכא.

משנה ה
נשרפין בבית הבירה. ע"ל רע"ב עד שבהר הבית והוא בית המקדש. נראה ברור שט"ס וצ"ל והוא בית הבירה. כלומר ואף הוא בכלל בית הבירה. וכן יראה מפיר"מ. ובכדי טרח תי"ט לפרשו.

פרק יג

משנה ה
רא"א אף המנסך מי חג בחג עתי"ט שנתקשה לו לשון הר"מ. שכתב ר"א סבר חייב מן התורה כו' ואפילו נסך מעוט. ואין הדבר כן שאינו אלא הל"מ. ואם נסך ג' לוגין בחוץ חייב לד"ה. וקשיא ליה מ"ש הל"מ מדאורייתא. **ואולי** י"ל בדוחק דלר"א חמיר ליה הל"מ כשל תורה ממש. וכיון דאית ליה רמז בתורה. שעורו בכל שהו. ולחכמים הל"מ כעין תורה דווקא. הוא דדינו כשל תורה. מיהו בציר מהכי לא.

משנה ח
נתן שניהם כו' מ"ש תי"ט ולג"ה י"ל דכולהו גווני קתני.
דכוותה ר"פ אותו ואת בנו ושלהי נדרים.

פרק יד

משנה ד

משהוקם המשכן היינו בשמיני למלואים. כדאיתא בברייתא דעשר עטרות. ראשון לכהונה. ועמ"ש בס"ד בחלק הדרושים. על מאמר ר"ע אקלע לגינזק.

וימי אוהל מועד במדבר ארבעים שנה. הכי איתא בגמרא אמתני' דהכא. **וכתבתי** בחי"ג וצ"ע. הלא כל ימי עמידת ישראל לא היו מגיעים לשלשים ותשע שנה. כי בשנה שניה נשתלחו מרגלים. ומשילוחן עד סוף ימי המדבר. שלשים ושמנה שנה מפורש בתורה. וכן מוכיחים דברי כלב. דמייתי תלמודא בסמוך. הרי לא שלמו ל"ט שנה ליציאת מצרים. עד פסח שעשו ישראל בגלגל. נמצאו ימי אוהל מועד במדבר. שלשים ושמנה שנה. כלו באחד בניסן. אחר מיתת משה. **וי"ל** בדוחק שבעל שמועה זו נמשך אחר לשון הכתוב. שעמדו ישראל במדבר ארבעים שנה. אע"פ שאינן אלא ל"ט שנים בדיוק (ובע"כ נפרשהו כאילו היו כתוב עד מ' שנה. ומשמעו ולא עד בכלל. או על דרך במספר ארבעים. מספר שסמוך (או סוכם) לארבעים. קרי להו ארבעים. עלה קאי תנא דברייתא. דלא דק נמי כקרא דלא דייק בכה"ג. וסמיך ארבעים דקרא (שר"ל ל"ט) דגרע מנייהו חדא. ודכוותה אשכחן תו גבי מרגלים. דמני להו קרא ארבעים שנה יום לשנה. ואינן אלא שלשים ושמנה בצמצום. וזה חידוש יותר נפלא.

משנה ה

באו לגלגל עם אוהל מועד. אבל הארון בשכם היה. ובנו לו מקדש.

וימי גלגל כו' ושבע שחלקו סברא בעלמא. (רש"י בגמרא הכא) וז"ל בחי"ג. **ונראה** לי סברא אלימתא היא. לפי שהם לא הוצרכו לאבד זמן בכיבוש. כי מיד שבאו אל עיר נתנה ה' בידם בלי טורח מלחמה. ובכל מקום אשר דרכה רגלם. נכבשה הארץ לפניהם בלי עכוב. לא היו צריכין אלא ללכת שמה בלבד. וכשעור זמן זה בעצמו הוצרכו כמו כן. לחילוק הארץ. שהתהלכו בה לארכה ולרחבה. כמפורש בכתוב. לכן משך זמן זה כזה בשוה. זה פשוט וברור מאד בס"ד.

משנה ו

ויריעות מלמעלה יריעות המשכן פרוסות שם למעלה במקום הגג. כמו במשכן.

משנה ז

באו לנוב הביאו שם אוהל מועד. **אע"פ** שהיו הארון בקרית יערים. ובבית עובד אדום בימי נוב וגבעון. **אח"כ** בא הארון לעיר דוד היא ציון עד שבנה שלמה בית המקדש.

והכניסו במקומו אל הדביר הוא בקה"ק. **ויש** לתמוה כל השנים הללו שהן יותר על ששים. היאך עשו עבודת יה"כ. כי הזיות פר ושעיר. בין הבדים היו נעשות. וכן הקטורת דלפני ולפנים שם היתה נעשית. כמ"ש וכסה ענן הקטורת את הכפורת. **על** כרחנו צריכין אנו לומר ששני ארונות היו. אחד ללוחות שלמות. ושני לשבורות. והיה עכ"פ אחד מהם עומד שם במקום שהיתה הבמה הגדולה. **כי** אי אפשר שלא קרבו חובות שקבוע להם זמן. כל אותן השנים. דאפלו ר"ש מודה בחובות דקבוע להן זמן. **ואע"ג** דבבית שני ודאי לא היה ארון (כמ"ש פ"ה דיומא. עלח"ש שם. ובבנין בית הבחירה פ"ד במהדורא כ"י). **התם** הוה מקום מקודש לקודש (כדאיתא במנחות. סוף דרז"ב) דהיינו מקום הארון. אף דליכא ארון.

וימי נוב וגבעון נ"ז שנה. עתי"ט החשבון. דמסיים בשנה הרביעית לשלמה. **ואם** אז התחיל איסור הבמות. צ"ל שבנה המזבח תחלה. **ושמא** גם היכל ובקה"ק בכלל. בנה בשנה אחת. הראשונה לבנינו של בית. **אע"פ** שלא השלים כל הבנין עד כלות שבע שנים. ועוד חצי שנה עסק בגמר תקונו וקשוטו. **מ"מ** במה שהיה צריך לעבודה ההכרחית. ודאי היה זריז ומהיר במלאכתו. שלא לעכב ההקרבה. וכענין שעשו עולי הגולה. שמיד בבואם לארץ. בנו המזבח והקריבו עליו. אע"פ שעדיין לא נבנה הבית. עד עשרים שנה אחר זה. וכן עשו אחר חורבן ב"ש. לא פסקו מלעשות קרבן פסח. כמ"ש פ"ז דפסחים. ועשי"ע (ספ"ט).

משנה ט

בפירוש רע"ב ד"ה וכלי שרת. צ"ל ובגדי שרת.